

**ДЕРЖАВНА МИТНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ,
ФУНКЦІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ
ФІСКАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ****STATE CUSTOMS POLICY IN UKRAINE: THEORETICAL BASIS, FUNCTIONAL
PRIORITIES AND WAYS TO IMPROVE THE FISCAL FUNCTION**

Яромій І.В., к.ю.н.

Стаття присвячена комплексному дослідженню державної митної політики в Україні, розглядаючи її як ключовий інструмент економічного суверенітету та інтеграції країни у світову економіку. Акцент робиться на необхідності трансформації митної служби для подолання існуючих проблем, таких як корупція та бюрократичні перешкоди, що гальмують економічний розвиток та залучення інвестицій.

Історичний експурс у функції митної політики, від фіскальної до регулятивної та охоронної, дозволяє зрозуміти її еволюцію та динамічну природу. Незважаючи на зміни пріоритетів, фіскальна функція залишається фундаментальною, забезпечуючи значні надходження до Державного бюджету України, що є критично важливим для фінансової стабільності та реалізації соціально-економічних програм.

Проаналізовано підходи до визначення терміну «державна митна політика», що дозволило виявити відсутність єдиного уніфікованого визначення як у законодавстві, так і серед науковців. Проте, попри різницю у формулюваннях, усі підходи сходяться на розумінні митної політики як багатовекторного інструменту державного управління, що охоплює захист національних інтересів, регулювання зовнішньої торгівлі, забезпечення безпеки та інтеграцію у світову економіку.

Розглянуто ключові функції державної митної політики за класичним (фіскальна, регулююча, захисна), розширеним (правоохоронна, статистична, інтеграційна) та системним підходами. Наголошено на тому, що ці функції не є окремими елементами, а становлять взаємопов'язану систему, що працює на досягнення загальної мети – забезпечення національної безпеки та розвитку держави через ефективне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Особлива увага приділяється удосконаленню фіскальної функції державної митної політики, що є передумовою для збільшення бюджетних надходжень. Виокремлено заходи, спрямовані на удосконалення та посилення фіскальної функції державної митної справи. Відмічено, що реалізація запропонованих заходів дозволить не лише підвищити ефективність збору митних платежів та спростити процедури для бізнесу, а й сприятиме гармонізації українського митного законодавства з європейськими стандартами. Зроблено висновок, що лише комплексний підхід до реформування державної митної політики забезпечить побудову прозорої та ефективної митної служби, яка стане потужним інструментом економічного розвитку та зміцнить позиції України на міжнародній арені.

Ключові слова: державна митна політика, фіскальна функція, регулятивна функція, захисна функція, державний бюджет, економічна безпека, цифровізація, митний контроль, система управління ризиками, міжнародна інтеграція.

The article is devoted to a comprehensive study of the state customs policy in Ukraine, considering it as a key instrument of economic sovereignty and integration of the country into the world economy. The emphasis is on the need to transform the customs service to overcome existing problems, such as corruption and bureaucratic obstacles that hinder economic development and investment attraction.

A historical excursion into the function of customs policy, from fiscal to regulatory and protective, allows us to understand its evolution and dynamic nature. Despite changes in priorities, the fiscal function remains fundamental, providing significant revenues to the State Budget of Ukraine, which is critically important for financial stability and the implementation of socio-economic programs.

Approaches to the definition of the term "state customs policy" are analyzed, which revealed the absence of a single unified definition both in legislation and among scientists. However, despite the difference in wording, all approaches agree on the understanding of customs policy as a multi-vector instrument of state administration, covering the protection of national interests, regulation of foreign trade, ensuring security and integration into the world economy.

The key functions of state customs policy are considered according to the classical (fiscal, regulatory, protective), expanded (law enforcement, statistical, integration) and systemic approaches. It is emphasized that these functions are not separate elements, but constitute an interconnected system that works to achieve the general goal - ensuring national security and development of the state through effective regulation of foreign economic activity.

Special attention is paid to improving the fiscal function of state customs policy, which is a prerequisite for increasing budget revenues. Measures aimed at improving and strengthening the fiscal function of state customs are highlighted. It was noted that the implementation of the proposed measures will not only increase the efficiency of customs collection and simplify procedures for business, but will also contribute to the harmonization of Ukrainian customs legislation with European standards. It was concluded that only a comprehensive approach to reforming the state customs policy will ensure the creation of a transparent and effective customs service, which will become a powerful tool for economic development and strengthen Ukraine's position in the international arena.

Key words: state customs policy, fiscal function, regulatory function, protective function, state budget, economic security, digitalization, customs control, risk management system, international integration.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання державної митної політики та її ключових функцій, зокрема фіскальної, є постійним предметом численних наукових досліджень, відображаючи її стратегічне значення для економічної безпеки та наповнення бюджету. Українські вчені, такі як Б.А. Кормич, Є.В. Додін, Д.В. Приймаченко, А.В. Мазур, І.І. Гаврецька, С.В. Ківалов, П.В. Пашко, Д.М. Кулікова, І.Г. Бережнюк, Г. Погрішук, С. Бей та інші, активно досліджують теоретико-правові засади формування та реалізації митної політики, її вплив на зовнішньоекономічну діяльність, а також ефективність окремих інструментів, спрямованих на оптимізацію фіскальних надходжень та боротьбу з тіньовими схемами. Їхні праці закладають фундаментальну основу для розуміння еволюції митних функцій від фіскальних до регулятивних, захисних та інтеграційних.

Водночас, комплексний аналіз державної митної політики в Україні, як ключового інструменту економічного суверенітету та інтеграції країни у світову економіку залишається актуальним досі, особливо в контексті нових викликів та загроз, з якими зіштовхнулась наша держава.

Постановка проблеми. В умовах євроінтеграційних прагнень України та посилення глобальної економічної конкуренції, ефективна та прозора державна митна політика набуває критичного значення. Незважаючи на постійні спроби реформування, українська митниця часто асоціюється з корупційними ризиками, бюрократичними перешкодами та низьким рівнем довіри з боку бізнесу та міжнародних партнерів. Означені проблеми не лише перешкоджають наповненню державного бюджету, а й створюють значні бар'єри для залучення інвестицій,

розвитку зовнішньоекономічної діяльності та інтеграції країни у світові ринки. Таким чином, існує гостра потреба у системному аналізі теоретичних засад державної митної політики в Україні, розгляд її ключових функцій з акцентом на фінансовий, а також окреслення шляхів удосконалення механізмів її реалізації з урахуванням новітніх підходів та викликів сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Державна митна політика є невід'ємною та однією з найбільш динамічних складових державної економічної політики, відіграючи ключову роль у забезпеченні економічного суверенітету та добробуту країни. У сучасному глобалізованому світі, де транскордонний рух товарів та послуг є основою міжнародної торгівлі, ефективність та прозорість митного адміністрування прямо впливають на конкурентоспроможність національної економіки, інвестиційний клімат та рівень довіри міжнародних партнерів. Для України, яка активно інтегрується до європейського економічного простору, розуміння та оптимізація державної митної політики є стратегічно важливим завданням.

Історично митна політика еволюціонувала від переважно фінансових завдань до багатофункціонального інструменту, що охоплює регулятивні, захисні, правоохоронні та інтеграційні аспекти. Еволюційний розвиток відображає зміну пріоритетів держави у відповідь на внутрішні та зовнішні виклики. Зокрема, для України актуальність дослідження фінансової функції державної митної політики на формування Державного бюджету є очевидною, оскільки саме надходження від митних платежів є значним джерелом фінансової стабільності та можливістю для реалізації соціально-економічних програм.

Незважаючи на визначну роль митної політики, існує певна розбіжність у науковому та законодавчому розумінні цього терміну. Різні підходи до дефініції «державна митна політика» та її функцій створюють потребу в систематизації знань та поглибленому аналізі. Особливого значення набуває також аналіз практичних механізмів реалізації цих функцій, зокрема в контексті впровадження сучасних технологій та міжнародних стандартів.

Щодо першочерговості тієї чи іншої функції Б. А. Кормич відзначив таке: «Якщо для перших державних утворень головним завданням при втручанні в сферу зовнішньоекономічних відносин було виконання фінансової функції митної політики - наповнення державного бюджету (Стародавній Єгипет, Греція, Рим), то приблизно з середини XVII ст. в першу чергу для Англії первинне значення зайняла саме регулятивна функція. З іншого боку, для так званих закритих суспільств (Японія XVII-XIX ст., колишній СРСР, існуючі режими на Кубі та в Північній Кореї) на перший план виходила охоронна функція митної політики» [1, с.33].

Разом з тим фінансова функція завжди мала велике значення для наповнення державної скарбниці. Як відзначив Є. В. Додін, вона завжди була й на довгі роки залишиться найважливішою функцією митної системи будь-якої держави, незалежно від її орієнтації та режиму [2, с. 34; 3, с.32].

Державна митна політика є одним з ключових інструментів державної економічної політики, що забезпечує відповідні надходження до Державного бюджету України. Загалом від ефективного формування та реалізації державної митної політики залежить бюджетні надходження, що, своєю чергою, сприяє забезпеченню фінансової стабільності держави та реалізації соціально-економічних програм. З огляду на що, набуває актуальності дослідження впливу фінансової функції державної митної політики на формування Державного бюджету України.

У розумінні Митного кодексу України термін «державна митна політика» розглядається як: а) система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього

ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки; б) складова частина державної економічної політики. За загальним правилом реалізацію митної політики покладено на митні органи [4].

Щодо теоретичного рівня, то єдиного визначення терміну «державна митна політика» серед науковців не вироблено. З огляду на що проаналізуємо деякі із наявних наукових підходів. Так, відповідно до визначення запропонованого Д.В. Приймаченко «митна політика» - це система заходів, що регулюють ввезення, вивезення та транзит переміщуваних через кордони даної держави товарів й інших предметів, їх митне обкладення, оформлення і контроль [5].

В свою чергу, А. В. Мазур визначає державну митну політику як різновид державної політики, головним функціональним обов'язком, якої є забезпечення захисту національних інтересів та національної безпеки України в політичній, економічній, соціальній, екологічній та інших сферах [6].

В свою чергу, М.О. Лепеха, А.Б. Ревунова вказують, що митна політика є комплексом заходів, які здійснюються з метою забезпечення найбільш ефективного використання інструментів митного контролю та митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, спрямованих на підтримку позитивного торговельного балансу країни та розвитку національної економіки. Митна політика покликана сприяти економічній безпеці країни, яка гарантуватиме достатній рівень соціально-економічного та оборонного існування, а також політичну незалежність її економічних інтересів по відношенню до можливих зовнішніх та внутрішніх загроз і впливів [7; 8, с.25].

С.В. Ківалов, Б.А. Кормич вказують, що митну політику можна розглядати в залежності від її конкретного змісту. При превалюванні фінансових або регулятивних завдань митної політики вона визначає зміст державної діяльності в рамках її економічної функції. І навпаки, при превалюванні правоохоронних завдань (наприклад за часів проведення та реалізація митної політики є запорукою виконання охоронної функції держави, і відповідно, вона носить внутрішній характер. Окрім цього, науковці пропонують розглядати митну політику в більш широкому розумінні, до якого окрім правових та економічних засобів впливу на зовнішньоекономічні відносини включаються ще й певні аспекти зовнішньополітичної діяльності держави, її міжнародні зобов'язання, визнаючи головним критерієм відстоювання національних інтересів. У такому випадку здійснення митної політики забезпечує виконання таких функцій як забезпечення ділового партнерства і співпраці, захист державного суверенітету, економічної та соціальної функцій (враховуючи тенденцію взаємопроникнення внутрішніх та зовнішніх функцій) та ряду інших [9, с. 23-24].

Окремо слід вказати на визначення терміну «державна митна політика» наведеного на офіційних веб-сайтах державних органів, до повноважень яких віднесено її забезпечення. Зокрема йдеться про Міністерство фінансів України, яке трактує державну митну політику як діяльність держави у сфері захисту митних інтересів та безпеки України, адаптації митного законодавства та технологічних інструментів до європейських правил, створення умов для розвитку міжнародної торгівлі, її інтеграції до світової економіки, а також захисту внутрішнього ринку [10].

Порівняльний аналіз вищевказаних визначень терміну «державна митна політика» дозволяє зробити висновки, що: а) їх зміст відображає різні аспекти та рівні його розуміння – від законодавчого до наукового та відомого. При цьому незважаючи на відмінності у формулюваннях, простежуються спільні ключові елементи та акценти; б) попри відсутність єдиного уніфікованого визначення, вищевказані підходи зводяться на тому, що державна митна політика є невід'ємним елементом державного управління та має багатовекторний характер.

На законодавчому та відомчому рівнях вона розглядається як інструмент досягнення широких державних цілей: від фіскальних (митне обтяження) до безпекових (захист національних інтересів), економічних (регулювання торгівлі, розвиток економіки) та зовнішньополітичних (інтеграція до світової економіки, адаптація до європейських стандартів), що в свою чергу підкреслює її стратегічне значення для держави.

Наукові підходи в певній мірі доповнюють законодавче визначення цього складного та багатовекторного феномена, хоча й зосереджуються на різних аспектах (зокрема, операційних, як у Д.В. Приймаченко [5], або ширших концептуальних, як у А.В. Мазура [6]), розширюючи уявлення про державну митну політику не лише як набору правил, а як динамічну систему взаємопов'язаних заходів, що спрямовані на реалізацію національних пріоритетів. Різниця у формулюваннях відображає комплексність предмета дослідження та різні кути зору, під якими його можна розглядати (правовий, економічний, управлінський).

Таким чином, можна констатувати, що державна митна політика в Україні є складною, багатофункціональною системою, що поєднує регуляторні, захисні, фіскальні та інтеграційні функції, охоплюючи як безпосередні заходи митного контролю, так і стратегічні цілі забезпечення національної безпеки, економічного розвитку та гармонізації із міжнародними стандартами.

Також сутнісно-змістове значення правової категорії «державна митна політика» можна охарактеризувати через притаманні їй функції, що є безпосереднім відображенням цілей, які ставить перед собою держава, формуючи та реалізуючи політику в цій сфері. Аналіз функцій державної митної політики дозволяє глибше зрозуміти, як саме досягаються ті завдання, що були визначені у наведених раніше дефініціях.

Аналіз основних підходів до функцій державної митної політики, які простежуються в науковій літературі, дозволяє виділити кілька ключових функцій, хоча їхній перелік та акценти можуть дещо відрізнятися залежно від тематичного спрямування досліджень. Так, серед основних підходів до визначення функцій державної митної політики виокремимо:

1) класичний підхід (П.В. Пашко [11], Д.М. Кулікова [12]), згідно якого державна митна політика розглядається через призму трьох основних (традиційних) функцій:

а) фіскальної (забезпечення надходжень до державного бюджету за рахунок митних платежів);

б) регулюючої (або економічної) (вплив на зовнішньоекономічну діяльність через тарифні та нетарифні методи, з метою стимулювання або обмеження імпорту/експорту для досягнення економічних цілей держави);

в) захисної (захист внутрішнього ринку, національних виробників, споживачів та суспільства в цілому від недобросовісної конкуренції, неякісних товарів, заборонених предметів тощо.);

2) розширений підхід (І.Г. Бережнюк [13], Є.В. Додін [14]), який включає функції, що відображають багатовекторний та інтеграційний характер державної митної політики, серед яких:

а) правоохоронна (боротьба з контрабандою, митними порушеннями та міжнародною злочинністю);

б) статистична (збір та аналіз даних про зовнішню торгівлю для формування державної митної політики та економічного аналізу);

в) інтеграційна (сприяння інтеграції держави у міжнародні економічні системи, гармонізація митних процедур з міжнародними стандартами);

3) системний підхід, згідно якого функції державної митної політики розглядаються не як окремі елементи, а як взаємопов'язана система, що працює на досягнення загальної мети – забезпечення національної безпеки та розвитку держави через регулювання зовнішньоеко-

номічної діяльності. Системний підхід може поєднувати елементи як класичних, так і розширених функцій (наприклад, фіскальну; контрольно-охоронну) (Г.Погрішук, С. Бей) [15, с.5].

В даному контексті слід відмітити про думку Б.А. Кормича, який відмічає на безумовному праві кожної держави, в тому числі й Україна, самостійно визначати власну митну політику, створювати митну систему та здійснювати митне регулювання, при цьому науковець відмічає на потребі враховані різноманітності функцій, якими наділена митна справа, серед яких основні фіскальна та регулятивна. І якщо фіскальна функція має суто внутрішню ціль, що полягає у наповненні Державного бюджету України, то безпосереднім об'єктом регулятивної функції є зовнішні економічні відносини, врегульовані певними міжнародно-правовими актами. Зазначене висуває потребу співвідносити внутрішні та зовнішні інтереси держави з її міжнародно-правовими зобов'язаннями та вимогами міжнародно-правових актів та звичаїв. Виконання цього завдання вимагає наявності комплексного підходу до регулювання відповідної групи суспільних відносин з урахуванням інтересів багатьох суб'єктів, що є характерним саме для такого соціального явища, як державна політика, одним з різновидів якої якраз і виступає митна політика [16].

Загалом, підходи науковців схиляються до розуміння функцій державної митної політики як багатоаспектного інструменту державної влади, що виходить за межі фіскальних завдань, охоплюючи широкий спектр економічних, соціальних, правових та безпекових цілей.

Нині фіскальна функція потребує удосконалення, зокрема в напрямку митного контролю, котрий повинен ґрунтуватись на використанні системи управління ризиками. Важливим інструментом підвищення рівня ефективності організації митного контролю видається пост-митний контроль, а також удосконалення електронної системи обміну інформацією за принципом «єдиного вікна» та приєднання України до Конвенції про єдиний режим транзиту і впровадженням нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS) [17], що сприятиме спрощенню переміщення товарів між країнами ЄС, Європейської Асоціації Вільної Торгівлі (країнами – членами Конвенції про єдиний режим транзиту) та Україною. Зазначене покликано забезпечити додаткові надходження до бюджету, сприятиме прискоренню проведення митних формальностей й забезпечення належного рівня якості митного контролю [7, с.27; 8].

Хоча такі ключові ініціативи, як приєднання до Конвенції про єдиний режим транзиту та впровадження NCTS [18], вже успішно реалізовані, потенціал для подальшого удосконалення фіскальної функції української митниці залишається значним. З огляду на що пропонується зосередження уваги на нових шляхах та механізмах, що дозволить збільшити надходження до бюджету та підвищити прозорість, ефективність та інвестиційну привабливість країни. Охарактеризуємо основні з них, структуруючи у відповідні групи, де перша з них - поглиблення інтеграції електронних систем та аналітики даних. Незважаючи на впровадження принципу «єдиного вікна», повноцінна інтеперабельність між усіма державними реєстрами та базами даних, що стосуються зовнішньоекономічної діяльності, досі є викликом. Подальше удосконалення фіскальної функції вимагає:

а) розширення функціоналу «єдиного вікна» шляхом включення до системи всіх дозвільних документів, сертифікатів та погоджень, які досі ще вимагають окремого подання або паперового документообігу. Зазначене дозволить мінімізувати фізичний контакт, прискорити процеси та усунути корупційні ризики;

б) впровадження передової аналітики даних із застосуванням штучного інтелекту та машинного навчання для виявлення прихованих схем ухилення від сплати податків

та митних платежів. Аналіз великих обсягів даних про торговельні потоки, ціни, обсяги, маршрути дозволить прогнозувати ризики, виявляти аномалії та підвищувати точність цільового контролю, зокрема через автоматизований моніторинг цінних індикаторів та виявлення заниження митної вартості;

в) автоматизація пост-митного контролю шляхом розробки та впровадження інтелектуальних систем, які автоматично відбирають суб'єкти ЗЕД для пост-митного аудиту на основі комплексних критеріїв ризику, що дозволить перейти від ручних перевірок до системного, програмно-орієнтованого контролю.

Друга група - посилення міжнародної співпраці та обміну інформацією. Виокремлення цих заходів в окрему групу зумовлено тим, що ефективність фіскальної функції значною мірою залежить від міжнародної взаємодії. Попри приєднання до NCTS, є можливості для подальшого розвитку шляхом:

а) розширення обміну митною інформацією в режимі реального часу та укладання двосторонніх та багатосторонніх угод з країнами-основними торговельними партнерами щодо оперативного обміну даними про митні декларації, вартість товарів, країну походження та призначення. Зазначене дозволить запобігати схемам «дзеркального імпорту/експорту» та підвищити ефективність контролю за трансфертним ціноутворенням;

б) створення спільних робочих груп або аналітичних центрів з митними службами країн ЄС та інших партнерів для боротьби з транснаціональною контрабандою та податковими махінаціями;

в) активне вивчення та адаптація досвіду країн, які досягли значних успіхів у цифровізації митних процедур та підвищенні ефективності фіскальної функції (наприклад, Сінгапур, Південна Корея, Нідерланди).

Окрему – третю групу становлять заходи щодо стимулювання доброчесності та прозорості, адже зміцнення фіскальної функції державної митної політики неможливе без підвищення рівня довіри та доброчесності у митних органах:

а) впровадження електронних інструментів для громадського моніторингу. В даному контексті йдеться про продовження практики створення відкритих реєстрів митних декларацій (з дотриманням конфіденційності бізнесу) або інтерактивних дашбордів, що дозволяють відстежувати загальні показники надходжень, динаміку митної вартості окремих товарних груп тощо. Такий підхід під-

вищує прозорість та дозволяє громадськості моніторити ефективність роботи митниці;

б) система мотивації та відповідальності персоналу, що полягає у розробці ефективної системи матеріального стимулювання для співробітників, які ефективно виявляють порушення та збільшують надходження до бюджету. Паралельно – посилення відповідальності за корупційні дії, з використанням даних внутрішніх розслідувань та зовнішнього аудиту;

в) реалізація концепції «авторизованого економічного оператора» (АЕО). Так наразі існує потреба у подальшому розширенні та спрощенні отримання статусу АЕО для доброчесних підприємств. Надання пріоритетного обслуговування та мінімізація контролю для таких компаній дозволить митниці зосередити ресурси на високоризикових операціях, тим самим підвищуючи ефективність фіскального контролю над іншими суб'єктами.

Вищенаведені шляхи удосконалення фіскальної функції державної митної політики в Україні є комплексними та взаємопов'язаними, вимагаючи не лише технологічних інновацій, а й інституційних змін та посилення міжнародної співпраці.

Висновки. Державна митна політика є багатогранним та динамічним інструментом державної влади, що еволюціонував від суто фіскальних завдань до комплексного механізму забезпечення національної безпеки, економічного розвитку та міжнародної інтеграції. Аналіз різних наукових та законодавчих підходів до визначення цього терміну підтверджує його складність та багатовекторний характер, охоплюючи фіскальні, регулятивні, захисні, правоохоронні, статистичні та інтеграційні функції. Попри відсутність єдиної уніфікованої дефініції, всі підходи сходяться на розумінні митної політики як невід'ємного елементу державного управління, що поєднує як безпосередні заходи митного контролю, так і стратегічні цілі.

Особливе значення в контексті сучасних викликів, зокрема євроінтеграційних прагнень України, набуває удосконалення фіскальної функції державної митної політики. В даному контексті йдеться не лише про наповнення бюджету, а й - про оптимізацію процесів, підвищення прозорості та ефективності. Успішна реалізація комплексу цих заходів та постійне вдосконалення державної митної політики, з урахуванням новітніх технологій та міжнародних стандартів, є запорукою побудови ефективної, прозорої та доброчесної митної служби.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кормич Б. А. Митна політика та митна справа, поняття і співвідношення. *Митна справа*. - 2000. - № 6. - С. 26. 34
2. Додін Є. В. Функції і форми діяльності. С. 9
3. Дячок О. О. Фіскальна функція митниці в історичній ретроспективі. *Історія торгівлі, податків та мита*. № 2 (4), 2011. URL: <http://biblio.unsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/5107/1/%D0%94%D1%8F%D1%87%D0%BE%D0%BA%20%D0%9E.%20%D0%9E.%20%D0%A4%D1%96%D1%81%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D1%84%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%BC%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%96%20%D0%B2%20%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%D0%B9%20%D1%80%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D1%96.pdf>
4. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/ed20231017>
5. Д. В. Приймаченко. Адміністративна діяльність митних органів у сфері реалізації митної політики держави: Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь. 39 с. URL: <http://212.1.86.13/jspui/handle/123456789/1941>
6. Мазур А. В. Державна політика у сфері державної митної справи: засоби реалізації за кодифікованим актом. *Вісник Академії митної служби України*. Сер.: Право. № 2. 2012. С. 22-27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsup_2012_2_6
7. Лепеха М. О., Ревунова А. Б. Оцінка ефективності фіскальної функції в контексті розвитку митної політики України. Протидія мінімізації сплати податків: світовий досвід та практика України : зб. матер. III Наук.-практ. круглого столу до Дня науки, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь. Науково-дослідний ін-т фіскальної політики. Ірпінь, 2020. С. 127–129. URL: <http://ir.nusta.edu.ua/jspui/handle/123456789/5477>
8. Гаврецька І. І. Оцінка ефективності фіскальної функції в контексті розвитку митної політики. *Фінанси, митна та податкова справа: збірник наукових праць студентів*. № 5. 2021. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/Nauk_Pratsi-studentiv_2021.pdf#page=26
9. С. В. Ківалов, Б. А. Кормич. Митна політика України. Підручник. Одеса «Юридична література». 2001. URL: https://www.researchgate.net/profile/Borys-Kormych/publication/368601689_Mitna_politika_Ukraini/links/63efcf3751d7af054032a586/Mitna-politika-Ukraini.pdf
10. Митна політика. *Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/customs-policy>
11. Пашко П. В. Функції митної політики. *Вісник Академії митної служби України*. Серія : Економіка. 2009. № 1. С. 16-22. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=vamsue_2009_1_7

12. Кулікова Д. М. *Митна справа та митна політика держави. Молодий вчений*. 2018. № 6 (58). С. 136-138. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/download/5585/5468>
13. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти. Монографія. Дніпропетровськ. 2009. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depositary/%D0%9E%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%9C%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%B5%20%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D1%82%D0%B0%20%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%96%20%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8.%20%D0%91%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%86.%D0%93.%202009%D1%80..pdf>
14. Додін Є. В. Митна злочинність: поняття і структура. *Актуальні проблеми держави і права*. 2010. Вип. 57. С. 361-366. URL: <http://www.apdp.in.ua/v57/55.pdf>
15. Погрішук Г.Б., Бей С.О. Формування та реалізація митної політики України Погрішук Галина Борисівна. *Економіка та суспільство*. № 40.2022 URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1513/1455>
16. Кормич Б.А. Державно-правовий механізм митної політики України. Монографія. 2000. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0c78fcc2-896d-42a8-b176-993b2aefb5b7/content>
17. Конвенція про спрощення формальностей у торгівлі товарами: Міжнародний документ від 20.05.1987 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987_012#Text
18. Про приєднання України до Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами: Закон України від 30.08.2022 № 2554-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2554-20>